

51168
B. 1389.

30

T. Toivanen

Veit von Hanhofen

Wenemaa
kroonumaksjude
≡ wõim ≡

Esimene jagu

Aleksander Grosfeti trükk ja kirjastus
firma: S. Deutsch

Wenemaa Kroonumaksude mõim.

Kirja pannud

Deit von Hanhofen.

Esimene jagu.

Aratäht keelatud.

Ümberpanemise õigus kõlvidesse keeltesse
ainult wäljaandja loaga.

Aleksander Grosseti trükk ja kirjastus, firma: J. Deutsch,
Riias, Maršalli nuiits Nr. 1.

Trükitud Messander Grosseti trükitojas, firma: S. Deutsch,
Riias, Marstalli nults Nr. 1.

ENSV TA
Kirjandusmuuseumi
Arhiivraamatukogu

55186

Riigipäewa avamine, kui ka 17mal oktoobril kindlustatud vabadused kutsuvad wenemaa riigikodanikkude laiemad ringkonnad poliitilisele tegevusele üles, kellele wenemaa rahaasjade korralduse põhjalik uurimine seniagsete valitsuse juhtmõtete loomu pärast eemale jäi.

Aga ka kõrgemate riigi rahandusmeeste, suurkauplejate ja mitte vähem meie suuremaaomanikkude, kaupmeeste j. t. ringkonnad võiksid järeltulevast kirjatööst märkusi võtta, mille tähendus neile meie algavas poliitilise elu edenemisejärgus täiesti selgeks saab.

Selleaegne wenemaa maksude korraldus on segu, mis iga kordsetest riigi tarvitustest on sündinud, millele kuskilt täitmist ostitud ja leitud pidi saama.

Nii elasime meie rahulise ja rõõmsalt oma wana aeglast täitu edasi, kuni meid Jaapani sõda, meie väga kalli laevastiku kaotus, sõjakulud ja uueaegse riigielu nõudmised, kanaalide ja raudteede ehitused, rahvaskoolid ja riigivõlgade kasude määramine meie küsimuse ettepaniwad: Kust võtta?

Gesolevad tarvitused sunnivad iga mõtlejat inimest tõendama, et meie praeguse maksude tulu- ja kulu-eelarve laiendamisevõim lõpule on jõudnud. Kavatsetud ühikute maksude kõrgendamised toovad nii vähe tulu, et neil midagi mõju ei ole.

See see kõige uuem sisetulekumaksu eelnõu andwat sellekohase rahanduse-kommissiooni aruande järele üksnes 25—43 miljoni rubla tulu, mis meie rahaasjade-ministeeriumi tarvitust ei ligikaudseltgi täita ei suuda. Niisama teab igaüks, kes asjadesse puutuwate oludega tuttav on, kindlasti, et põletatud wiina monopoli sisetuleku edaspoolisest kõrgendamisest juttugi ei või olla.

See monopolinapi müümisehinna kõrgendamine saaks nappi tarvitamise vähemaksminemise läbi ligikaudselt tasandatud ja seega tegelikult tagajärjeta jääma.

Meie kõige uuem rahalaen 481 miljoni võis ka üksnes 17% kaotusega toimepandud saada, mis niipalju tähendab, et meie tagasimaksetawast 481 miljonist üksnes 400 miljoni oma

kassadesse saame, ja ka sedagi mitte, sest et pääosa sellest summast ometi nende fiske ei tule, vaid nagu juba wäljaantud wäljamaale jääb.

Meie seisame siis, pööratagu küsimust kuhu tahes, oma sel-
leagse maksudekorraldusega teelahkmel ja oleme olude läbi sunnitud
seniaegset laudsete maksude korda mahajätma ja otsekohest maksude-
wiisi, fiske tulekumaksu moel, tarwitama.

Et üleüldise fiske tulekumaksude tarwitusele wõtmise läbi mõned
wanad eesõigused, nagu näituseks päärahata- ja aadeli-seisuse eesõi-
gused, kes enese isiku kohta maksudest täiesti wabastatud on,
peawad ära kaduma, on uue maksude korralduse loogikalik järeldus,
mis aga neile, kellesse see puutub, mitte iseräranis wali ei saa
olema, kui nad nende kasudega on tuttawaks saanud, mis neile siis
osaks saawad, kui nüüdse korralduse järele tarwitatawad maksud
ärataotatud saawad.

Enne kui meie praeguse riigi tulu- ja kulu-eelarwe põhjali-
semale arwustusele ja üfifute raha määrude laialisemale haru-
tamisele ligemale astume, on tarwiline, üleüldis statistika-
liselt ülesseada, misjused abinõuud meil oma fihile saamiseks
käepärast on, ja juhatame seks juureliisatud tabel I pääle.

Tabel I määrab riigielanikkusi umbes 130 miljoni pääle,
kus juures meie rahwalugemise saadused 1897 aastast tarwitatud
on, mis aga mitte täiesti kindlad ei ole.

Wõtame sellest arwust pool naisterahwaste pääle, kes mak-
sudemaksimiseks õigel tähendusel mitte ei pea sunnitud saama, ja
wõtame edasi meesterahwaste pääle jäänud poolest veel 25 miljoni
laste, alaealiste, elatanud inimeste, wäeteenistuses olevate, rän-
dawate rahwaste n. n. e. pääle maha, siis jääb riigimaksude
maksuwaiks elanikkudeks veel 40 miljoni järele.

Et meil kindel statistika üfifute rahwaklasside arwu kohta
täiesti puudub, siis wõime meie ainult umbest arwates nende
40 miljoni maksu maksjate jaotust kähle wõtta ja ligikorralt õiget
tasjeerimist ka üksnes maa ja rahwa laiemal tundmise põhjusel
korda saata, kus juures ligikaudsele asjaolule jõuame, nagu
tabel II näitab.

Kui need 40 miljoni maksu maksjad läbistiffu 5% fiske tuleku-
maksu maksawad, siis teeb see 970 miljoni rubla wälja, mis tolli-
stempel, päranduse, sadama, kroonumaade rendi, metsasaagi-
riigiwabrikute fiske tuleku ja mitmesuguste teiste fiske tulekute waral,

— kokku 600 miljoni rubla, — 1575 miljoni rubla kõrguseni
tõuseb. See summa ulataks täiesti lähemate aastakümnete jooksul
meie riigimajapidamiseks ja walmistats meie seda lõbusat olekut,
et meie suure jao oma wäljamaalistest riigiwõlgadest fihemaalisteks
wõifime muuta, nõnda et sellest tulewad intressid oma rahwa wara-
tuslikeks kasuks lähewad, kuna praegu 1/3 meie riigirahanduse
eelarwest suuremalt jaolt wäljamaa kapitalistide tasku läheb, ja
üksnes wõrreldawasti wähene summa, umbes 65 miljoni rubla,
wene kapitalistide kätte jääb.

Meie anname päraespoole riigirahanduse tulu- ja kulu-eelarwe
üfifute määruste harutamise korral ka „riigiwõlgade intresside
maksimise“ osa tarwis iseäralise tabeli, mis maksu jaotust wäljamaale,
ja fihemaale jäädawa summa suurust põhjalisemalt eraldab.

Et 5% line fiske tulekumaksu wõtmine üksnes siis wõimalik
on, kui elanikud mitmest teistest praegu veel seaduse põhjusel mak-
setawatest maksudest wabastatud saawad, on iseenejst mõista, ja
peakiwad siis kui tasatus fiske tulekumaksude wastu ärajääma:

maamaks	52	mil. r.
lõõstufemaks	68	„ „
kupongimaks	19	„ „
trahsterimaks	25	„ „
tubalaaktsiis	48	„ „
juhtruaktsiis	80	„ „
kwiõlaktsiis	34	„ „
tuletikuaktsiis	8	„ „
raudteeraiijate ja kiirkaubamaks	18	„ „
lahjukinnituse maksud	4	„ „
mitmesugused maksud eelarwe järele	9	„ „
mäelaewanduste maksud	1/4	„ „

talumaade eest maks:

apanashe (keisrimaja liitm.)	
mõistates	2,504,341
eramõistates	29,978,970
kroonumõistates	43,924,789 umbes
	76 1/4 „ „

Wiinamonopol:

fiske tulek	525	mil.
wäljamine	166	„ 359 „ „
		Kokku 800 1/2 mil. r.

Et nüüd lugejale selget kuhu sellest anda, misjused fiske tu-
lekute pääl meie riigirahaasjade korraldus tänapäewani põhjeneb,
juhatame meie tabel III pääle, mis 1904 ja 1905 aasta riigi-

rahanduse tulu- ja kulu-eelarve järele ühikute maksusummade suurust ülestähendab, ja tähendame teises sambas neid maksud üles, mis üleüldise sissetulekumaksude toimepanemise juures ärajääma peavad.

Kui meie ärajäävaid maksusid põhjalisemalt vaatleme, siis leiame meie, et nemad talupoega ja väikest meest ülearu rõhuvad ja koormavad, kuna jõukam nende äratutamise läbi umbes seba summa kogub, mida ta uue viisi järele kui 5% sissetulekumaksu maksma peaks.

Wiinamonopol.

Arvame mõned eksemplid eelminewa tõenduse prooviks välja:

40 miljoni maksudemaksja juures peab muidugi wiinamonopoli sissetulek loogikalisel viisil neist maksetud saama, kui ka walmistatud wiina ärapruulimine palju suurema arvu kõrvisid ja kõhtusid tarvitab.

Kui see nõnda on, siis oleks iga maksumaksja osa wiinamonopoli sissetuleku summast, see on 525 miljoni rublast, umbes 13 rubla pää ja aasta pääle!

Nüüd on aga, ehk küll wene rahwas üleüldis oma liigjoomise pärast paha kõne alla on sattunud, suur hull karjaski, ehk ometigi wäga kaineid joojaid olemas, et julgesti tõendada võib, et tõesti kõwad ja kõige kõwemad monopolinapfi pruukijad suure rahwahulga seast, s. o. talupoegade ja alamate elanikkude seast, otsida tulewad.

Seega tuleb wiinamonopoli pruukijate õiget arvu tähtsalt wähenendada, ja ta läib waewalt kümnest miljonist üle. Kui meie nüüd kõigest wiinamonopoli sissetulekust 50 mill. rubla mahaarwame, selle osa wiina eest, mis kaineid jagu elanikkudest oma ajutiste pühade pühitsemiseks ja iseäraliste juhtumiste korral ärapruugib, siis jääb ülewalmistatud 10 miljoni kõwade joojate osaks 475 miljoni rubla üle, ja see oleks igamehe rahakoti kanda kena summa — 47½ rubla — aasta pääle.

Aasta on pikk, ja 90 pudelit monopolinapfi mehe pääle ei tähenda päris wene talupojale ehk käsitöölisele veel mitte seba, et ta joodik on, päälegi veel, kui monopol pruukimise juures iffa sõbralikud awitajad kohal on. 47½ rubla aastas monopolinapfi eest wäljaanda, tähendab aga kõige wähem 40 rubla laudseid maksusid, ja see on üli suur maks mehele, kes aastas 150 rubla sissewõtub, millega ta veel naist ja last toitmata peab.

Aga ka paremates oludes elawale käsitöölisele ja wabrikutöömehel on niisugune laudne maks raske ja nimelt maheldawas mõjus kui muretegi ja kui muremurbja, igatahes aga kumbeid hufates.

Enne kui wiinamonopol sisse seatud sai, andis wiinaaktsiis ja wiinamüümise patendimaks 290 mill. 335 tuhat 611 rubla aastas sissetulekut, kuna monopol sisse seadmisega sissetulek, nagu järgneb, tõusis.

Aastal 1903 . . . 402,427,941 rubla pääle.

" 1904 . . . 525,289,000 " "

" 1905 . . . 525,367,000 " "

See on 235 miljoni rubla aasta pääle rohkem. Kui meie aga seba tähele paneme, et see kõrgendus mõlemate wiimaste aastate sees üksnes umbes 160 miljoni rubla wäljaandmise läbi võis toimepandub saada, siis tuleme meie sellele kurwastawale otsusele, et rahaministeerium, umbes 69 miljoni rubla puhas sissetulekut saada tahes, rahwale 166 miljoni rubla maksusid enam pääle koormas, selle pääle veel waatamata, et pruukijad wiinajoomisele seeläbi otse kihatatud saiwad, et see neile tululise näitab olewat wiina üksnes suuremates pudelites osta saada, sest et need wõrreldawasti odavamad tulewad kui weikesed pudelid.

Umbes 28,300 monopolipoes müüakse praegu meie rahwaelu hullajad, ja kõiges laias riigis ei ole wististi mitte ühte küla ja mitte ühte walda leida, kuhu see kõlwatus riigivalitsuse kaitse all mitte pole tunginud.

Kas meie riigirahanduse juhatajad siis tõesti mitte teist teed riigi sissetulekute kõrgenduseks pole leidnud, kui seba kurba abinõu, millel seadagi tulu ei ole, et ta veel wõiks kõrgendatud saada? Nagu juba ennem ülewäl öeldud, sõob see maks meie talupoja- ja tööliste-seisuse übi külles, ja on wististi see pääpõhjus, et nii üks kui teine oma oluforraga mitte rahul ei ole, ilma et ta õieti teab, kust kohalt king pigistab.

Wiimaste rahutuste ajal on siis ka rahwa wiha paljudes sadandes ehk kogunisti tuhandetes kordades otsesõnu monopolipoobide wastu käinud, neid mahakiskunud ja nende tagawara ärahawitanud, tumedalt aimades, et see neile kahjulik on.

Politiikas ei ole teatavasti mitte kõlbust üleüldises igapäewases sõnamõttes, waid üksnes kasude filmaspidamine. Kus on aga meie wiinamonopoli aluses tulustus? Wenemaa on oma loo-

muannete ja oma elanikkude eluolu järele wanamaailma põllu-
harimise riigiks määratud.

Weel mõndagi aastakümnet läheb ära, enne kui meie maa-
põhjas olevate mäesaaduste rikkust suuremal määral kasutada tar-
vitama. Kui meie aga seniaegsel viisil edasi läheme, ja kui meie
oma talupojaseisust seniajani pruugitava kaubsete maksude korralduse
järele kroonu maksudega koormame, mis temale võimatuks teevad
teatavale varalisele jõukusele ja seega kõrgemale kultura astmele
saada, siis teeme meie oma rahva varakuslikele elule kahju ja peame
ennast igavesti õhtumaa haritud rahwaste najale toetama, ehk küll
meie neid oma põllusaaduste läbi sellepoolest enese najale toetama
sundida, ehk ometigi oma kaubanduse lõpearwet niisuguse seisuga pööle
saada võiksime, et selle rohkem sissetulek meie hääks jääb.

Niikaua, kui meie iga aasta, nagu see viimastel aastatel
on sündinud, 305 miljoni rubla intressisid oma riigivõlgade eest
peame maksma, mis meie viimase 481 miljoni rublase laenu
järele 330 miljoni rubla pööle aastaks tõuseb, — niikaua peame
meie ennast ikka väljamaa najale toetama, sest et täiesti $\frac{4}{5}$ sellest
summast väljamaale rändab ja väljamaa rahwawara suurendada aitab.

Waatame meie tabel III pööle, siis leiame meie pööle wiina-
monopoli sissetuleku 359 rublaga weel suure arwu teisi maksusid
ja altsiisid, mis oma loomu järele weikest meest ja talupoega
raskemini koormawad kui jõukat kassiseisust.

Kuba enne on monopoliküsimuse harutamise juures tõeks-
näidatud, et üksi maksja talupoegadele selle ebajumala Molochile
ohwrit toob, mis 30 ja 40 rubla wahel warub.

Kui meie nüüd seda tähele paneme, et maa-, tööstus-, joo-
kidemaks, tubakas-, suhkru-, liwoli- ja tuletikuaktiisid ja passimaks
n. n. e. tabel III järele weel 365 rubla väljateewad, ja et sellest
suurem jagu maaelanikkude taskust kogutud saab, siis ei effi meie
küll mitte, kui meie weel 20 rubla pöö ja aasta pööle juure arwame.

Seda peab tunnistama, et 50 kuni 60 rubla maksusid aastaks
talupojale, kellel umbes 150 kuni 200 rubla aastast sissetulekut
on, koormaks on, mis teda aga hädalt weel tema wiletsat elu elada
lubab. Igauks, kes meie talupoegade olusid sisetistes kuberman-
gudes tunneb, peab tunnistama, et siin mitte liig tumedalt pole
kirjelatud ja et need olud tõesti nõnda on, nagu nad siin
ülestähendatud on.

Kuidas peab nüüd meie talupoeg, kes ühtlasi weel oma kogu-
konnamaa pööweaga peab wõitlema, omast seisusest rõõmu tundma
ja maad, mis mitte isiklikult tema pärast ei ole, dieti ja hästi harima!

Iga kolme aasta tagant jaotatakse kogukonnamaa uuesti ära.

Mis kasu temal sest siis on, kui ta maad enam wäetab, kui
just hädasti tarwis on, ehk kui ta heinamaid ja põldusid paremini
kuwatab? Mitte midagi! Sest niisuguste olude sees ei teeks ka
kellelegi õhtupoolse Europa riigi elanikud oma järeletulija kasuks tööd.

Peab talupoegade oludes meie hiiglartigis mõjusid parandus
aset wõtma, siis peab kogukonna maa arastatut ja ühtlasele
kogukonna liikmetele jäädawalt päriselt arastatut saada.

Sesolew kirjatöö ei taha mitte sellekohast juhatusi anda, kuidas
see õiglasel ja üleüldis rahulolawal viisil sündida võiks.

Tõeks aga jääb, et meie suurel isamaal küllalt põldu, heina-
maad ja metsi on, et ka kümme korda suurem elanikkude arw, kui
praegune, muidu korraldatud majanduslike olude juures oma
täielist eluülespidamist wõib saada.

Niisama kergesti arusaadaw on see tõendus, et talupoeg,
kellel oma pärismaa on, seda palju suurema hoolega harib.

Kui nüüd weel kaubset maksud arastatatakse, siis saab meie
talupoeg õige pea sellest aru, et wiinatarwitamine isegi ka siis, kui
ta mitte enam kallis ei ole, nagu monopoli ajal, teda tema tööte-
gemise juurest arastoiab.

Rahwawa varakuslike olekuga tekitab rahwa sisse sund pare-
mate elutingimiste, suurema teaduse ja nüüdse aja kultuura-
abinõude omandamise järele.

Niisuguse talupojaseisuse õitsmiseleminemise läbi ja tema
otsekohele mõju waral saawad ühtlasi meie tööstus kõikides harudes,
meie kaubatalitus, meie läbistikkune haribus, meie kaitsemäe ja
maksude wõim edenema, ja nimelt rahwawa waimuhariduse põhjusel
hiiglasammudega, sest et meie isamaa põhjustingimised niisugusele
edenemisele, see on suur maapõhja rikkus, nõnda suurel määral olemas
on, kui seda hädalt ühel teisel maal kõige maailma pööle leida on.

Wenemaa lõikus.

Nagu paljudes teistes rahmusliku majanduse küsimustes,
hädaleme meie ka selle poolest, et meil tarwapäälne statistika

puudub, mis meie usutavaid arvusi meie tööfordasatmise võimu üle annaksivad.

Tabel I näitab meie wenemaa maaomandust üleülbiste geografiliste kofkuwõtete ja teaduste järele, ja see on 19 milljoni ruutwersta, järwed ja jõed mahrarwatud, mis tõesti üks ülitore maakrunt on selle maapinna suuruse wastu, mis teistel suurriikidel maailma pääl nende rahwa ülespidamiseks tarwitada käes on.

Kui meie sellest hiigla-maakrundist poole, praegu veel harimata maa põhjapoolseis kubermangudes, kõige põhjapoolse Sibe-ri-maa ja mitmed tühjadmaad, mis kahtlemata ka haritawad on, mahaarwame, siis jääb veel 9 1/2 milljoni ruutwersta üle.

Ka sellest krundist on veel metsade, heinamaade, rohulaante n. n. e. alla enam kui pool mahaarwata, nõnda et põlluks umbes 4 milljoni ruutwersta ülejääb.

Selle seletuse järele pöörame meie nüüd tõesti kasulikult haritud põllumaa poole ja leiame mitmete üfikutu ministriumide ettepanekute järele, et tõesti haritud põllu all 33 milljoni desjätini maad on.

Üks desjätin, nagu harilikult 60 seitsejalalist silda piff ja 40 silda lai arwatud, annab 2400 ruutsilda maapinda ja teewad seega umbes 104 desjätini ühe ruutwersta wilja.

Meie põllumaa teeb siis eelminewa arwe järele umbes 317 tuhat ruutwersta wilja, kuna meil, wäga kasinasti arwatud, kümme forda niipalju tarwitamiseks oleks, kui tarwikilub käeb maaharimiseks olemas oleksivad.

Misjuguft laia waadet awab see tulewikusse meie rahwa warakuslike oleku kohta, kui see õigele teele saaks juhutatud.

Et wenemaa lõikuse saaduste kohta mitte usutavaid arvusi olemas ei ole, siis on soowitaw, neid mitmesuguseid sellekohalisi statistikaid tabellides ülesseada, et siis niisuguse ülesseade tarwitusel ligikaudselt õigele kettawule saada.

Meie juhatame sellejuures tabel IV pääle, kus niisama wenemaa kui ka wäljamaa poolt 1904 aasta lõikuse taffeerimine ülestähendatud on, seda lõikust wõib lõikipidi harilikult lõikuseks pidada.

Wäljamaa poolt taffeerimine käib üksnes wäljawaoks määratud põlluwilja: ruffi, odra, nisu ja kaera kohta, ja ei pane tangusid,

maisi ja kaunawiljasid sugugi tähele, kuna ta kartohwlite kohta umbes niisama suure arwu nimetab.

Kui meie lõikusejaaki elanikkude arwu kõrwa säeme, siis tuleb tahtmata see küsimus, kuidas niisugustes oludes ajuti toidupuudust üfikutu kubermangudes ja koguni terweis maakondades ettetulla wõib, kuna enamaist teistest kubermangudest suurel mõõdul wilja wäljamaale woolab.

Siin tuleb must awalikust, mille praktiline täitmine riigi abinõuuduga kindlat kasu oleks toonud ja laiemat tulu awaldanud, kui kurb wiinamonopol.

Meie mõtleme siin wiljaaitade korralduse pääle (Elevatoren-systeem), mis põhja Amerika ühendatud riikides, ehk küll üksnes erainimeste poolt alustatud, juba palju aastaid töös on, ja üleülbiselt oma kasu tõeksteemad, sellest waatamata, et suurkapitali ettemõtmisestuhing Amerikas seda õnnistusrikast sisseseadet teatawates ajajärkudes oma woli alla saada püüab.

Elevatoride sisseseadmist wõib lühidalt järgnewal wiisil kofkuwõtta.

3ga suurema jaama pääl riigi wiljakaswatawates maakondades saamad riigi poolt silowagunid peetud. Nendes silowagunites on masinad juureweetud wilja puhastamiseks, kaalumiseks ja ümberladumiseks sisseseatud.

Korraldus on nüüd järgnewal wiisil mõtelba:

Kuna siamaani talupoeg ja wiljamalmistaja wilja kas lähemale turule wiis ehk rändajale kommissionäärile kodu äramiis ja lepitud hinda sedamööda sai, kuidas ta ostjaga seisis, see on, kas fularahas, ehk endiste wõlgade wastu äraarwates, mis muibugi mitte ilma suurte intressimassubeta ei sündinud, — toob nüüd talupoeg ehk wiljamalmistaja oma wilja ligema siloasutuse juurde, ka mitte kaugemale kui enne, ja saab, kui wili puhastatud ja kaalutud on, ühe kaubapantkirja (Warrant) sisseantud wilja hulga ja tema hääbuse üle, mis kindlate määruste järele ülestähentatakse.

Wiljamalmistaja kannab siis oma lõikuse wäärtuse wilja-pantkirja moel omas taskus ja wõib seda pantkirja kellegile wilja-kauplejale äramiis, ehk, kui ta arwab, et tema wili hinnas tõuseb, pantkirja lähemas pangas pandiks ehk hoidmiseks äraanda.

Silowalitus muretseb selle eest, et sisseantud wili kohe ärawedamiseks walmispantud ja ligematesse kettkohtadesse, ehk, kui tarwis, kohe merelinnade suurtesse silobesse saadetud saab.

Maheajal on wiljapantkirjad wiljakaupmeeste omanduseks saanud, ja need nõuavad nüüd ostetud wilja kõige lähemas filoasutuses kätte saada.

Niikaugale, kui see käesolewast wiljatagawarast määratud häduses võimalik on, võib wäljaandmine kohe käsilöödud saada.

Wilja mitmesuguste häduste suuremal tarwitusel teatawates merejadamates saadab filowalitus tarwilisi hulkasid wilja keffilobest fiseemisel maal neisse merelinnadesse, et neid siis jään ettenäidatud wiljapantkirjade wastu wäljaantakse.

See on selge, et niisuguse fiseeasdmise juures riigivalitus ühest poolt seda peab kontroleerima, missugused wiljatagawarad maale peawad jääma, kui ka teiselt poolt raudtee tariifilüsimust tõlise tarwituse järele korraldama.

Pääle selle on riigivalitusel siis ka võimalik filowalituste läbi wene wilja ärarikkumisele mõraste ainete juurelijanduse läbi ja sellest tõusnud ebausaldusele wene wilja wastu maailmaturul lõpulist otsta teha.

Et filoasutused tarwilisel suurusel ja tegewusepiiridel, nii kui ka raudteede weerewa materjali suurendus ja raudteewõrkude laiendamise pääteede ja juurbeweteede läbi ja raudteeametnikkude palgab raha nõuawad, siis peab riigivalitus nende tööde eest puuda päält maksu mõtma, mis filoasutustele võimalikuks teeb ka rahakasu fiseetua.

Raudtee weerewa materjali suurendamine ja muud wäljaandmised raudteede ehituste eest puutuwad otsekohe teedewalitusesse.

Kui nüüd iga wiljapuuda pääle, mis filoasutusest läbi läib, üks kopei maksu määratakse, siis tuleks tabel IV järele, kus

ruffid	1535,960,300 puuda
nifu	342,434,300 "
otre	457,210,000 "
kaeru	957,920,000 "
Rokku	3293,524,700 puuda wilja

ülestähendatud on, ligikorrast 33 milljoni rubla filoehituste fise pantud kapitaaali intressideks ja filoasutuse asjaajamiseks kofku.

Seda suurt kasu, mis põllupidamine, kauplus, wäljameedu ja rahwa warakusline seis niisuguse korralduse fiseeasdmisest saaks, ei wõi praegu mitte arwubega ülestähendada.

Niisuguse fiseeasdmise tagajärg oleks veel edasi see, et raudtee tariifid wiimaks põhjaliku korralduse alla peawad mõetud saama,

sest et wiljapantkirjad üksnes selle wäärtuse järele mõiwad hinnatud saada, mis nende pääl tähendatud wiljatõu igakordse kohaliku hinna ehk kohaliku wäärtuse kohane oleks. Sellejärele saaks Liwimaa ruffi puudahind nõnda palju ruffi puudahinnast Wolgajõe äärest kõrgem olema, kui raudteeweo maks Wolga äärest Niiga, Peterburisse, Tallinasse ehk Liibawisse wäljateeb.

Siis on edasi selge, et filotoimetuse korralduse juures, mis usutawasti töötab, ärakaowad: veel seniajani kestaw wiljahulkade asjata sinna ja tännamebamine ja wäljameeks määratud wiljahulkade mitme kae läbi minew edasisaatmine seisatustega, kui ka jään wahel ettetulew wilja aitapanemine ja seeläbi sündiwad asjata liigmaksud.

Kindlate raudteetariifide juhatusel iga riigi raudteejaama tarwis, kus filoasutus on, kuni ligemale wäljameesdamani ehk lähemale piiriraudteejaamani võib wiljakaupleja filmapilt, kui ta weopalga ja filomaksud wiljahinnast mahaarwab, igakordses labupaigas pantkirja järele wiljawäärtust wäljaarwata ja pakutud turuhinnaga wõrrelda.

Muudugi jääb filokorralduse fiseeasdmise juures suur hulk inimesi, kes praegu waheskauplemises wiljaga tegewad on, tööta, et need aga teatawal mõõdul üksnes wiljahindade kulul elafiwad ja suuremalt jaolt ka õige põlatamata talituse abil wiljaga teenistust saada mõiswad, siis ei ole waja niisugusele inimeste liigile, kes ennast nüüd teiste teenistuste hallikate poole pöörawad, rahwusliku majanduse seisukohast pisaraid järele nutta.

Meie oleme ülewal filokuludeks wiljapuuda päält ühe kopei arwanud ja oleme seeläbi üksnes ruffi, nifu, odra ja kaera päält 33 milljoni rubla wäljaarwanud.

Kui ka need kulud kahe kopei pääle wiljapuuda eest peaks kõrgendatud saama, et nende asutuste eest wäljaantud kapital korrapäralisi kasusid mõiks fise tuua, siis ei saaks see wiljakaubandust mitte iseäraliselt koormama, sest et see raha, mis filokorralduse läbi ümberladumiskuludest ja teistest kõrwalistest kuludest ja maksudest (Spefen, Provision, Sporteln), kui ka kahju ärahoidmise läbi, mis ümbersaatmise läbi sünnib, ülejääb ja seega tagawaraks tuleb, kolm kuni neli korda suurem on, kui kahjekopikuline maks puuda päält.

Kes meie põlluasjalooga wähegi tuttam on, teab, et paljudes maakondades sellepärast, et nende raudteedel mitte tarwilikku weerewat

materjali ei ole, ehk aga veel enam sellepärast, et wilt mitte kohe ohtu ei leia, ehk tema eest mitte hädä hinda ei pakuta, lõikuse järele palju tuhanded puudab leivavilja lahtiselt välja päl ehk toobastes äramädanemad; ja see sünnib, kuna teistes kohtades meie riigi sees viljakaldu, põlluhürite ja rohutirtsude läbi lõikuse saak puuduline on ja elanikud leivamure ja puuduse sisse langemad.

Sigel viisil sisseäetud filokorralduse juures oleks niisugune asjaseisuford lihtsalt võimatu.

Kui riigivalitsus ise mingi põhja pärast elevatori- ja filokorralduse sisseadmisest ja töötamisest mitte vastuvõetavaks ei peaks pidama, siis oleks aktiaetevõttele suur töövälj laiul põhjal olemas, mis mitte üksnes otsekohest kasu ei too, vaid ka seda rahulolemisest sünnitab, sõna todes mõttes rahva hea käekäigu eest ja vene rahvavarakuse edenemiseks tegem olla.

Kuidas see kättesaadav on?

Üleminekul kaudsete maksude korraldusest sissetulekumaksu päale, kuidas see tabel III järele ettepanakse, oleks töö, mille väärtust võrdlemata kõrgemaks tuleks pidada, kui omal ajal orjapõlve äraaotamisest.

See töö tooks valitsejale, kelle kindla tahtmise järele see alustatud ja toimepandud saaks, lõpmata kuulsust, sest see tähendaks seda rajakivi, millest pääle hakates venemaa oma üleminekut kultuuratööle alustanud on, millest üks suur rahvas olewiku ajaloo oma seestpõlve võimu päale vaatamata rahvaste ühiselusest ifka üksnes alama koha päale seisma tuleks.

Niik, nagu venemaa, kelle tõsine rahvajõud loomulikult talupojaseisuse pääl põhjeneb, peab oma tähelepanemist iseäranis talupojaseisuse päale juhtima ja seda selle kõrguseni tõstma, mis teda riigihenduse täieliseks liikmeks teeb.

Üksnes terve talupoeg, kellel tarvilik ülespidamine on, kes oma maa pääl ja oma katuse all elab, hakkab sest aru saama, et päale täie kõhu ja joonud pääl veel teist hädä ilmas olemas on.

Ühtlasi hädä elufordas olewa talupojaga näeb käsitööline ja wabrikutööline oma elutingimist paranemat. Sest kus ostuvõimuline talupojaseisus ja kõrgelt haritud põllupidamine olemas on, sääl kaswamad tarvidused tööstuse toodetega. Teised Europamaa riigid

võivad aga ainult osalt veel oma elanikkudele eluülespidamist oma enese põllutöösaakidest anda.

Nimelt saksa- ja inglise maal on rohkem kui ühe aastajaja jooksul tarviliseks saanud elanikkude ülemäärä arvu asumiseks mõderastesse maajagudesse saata. Wenemaal oma mõõtmata haridusvõimulise maafrundiga ei ole aastajade jooksul mitte põhjust liiga rahvarikkust karta.

Täidame oma riiki oma kasuks elanikkudega ja ärgem lastem mitte filmist kaduda, et wana Europamaa rahwatoitmine tähtsal mõõdul ennast wenemaa põllusaagi ja walmistusewõimu päale toetab, ja et niisugune meie põllusaakide tarvidusekswõtmine muu Europaamaa poolt aastastalt ifka kaswab.

Sobitame meie seega selle andega kasu, mis meile on antud, ja mille tarvitamise kohta meie loojale arvustust andma kohustatud oleme.

Küsimuse: „kuidas see kätte saadav on?“ tegelisele osale ülemines, võime järgnemat ettepanekut teha, mis tõesti oluliselt koguni teistviisi kõlab, kui see, mis targa riigirahanduse komisjoni poolt ettepanutud on, s. o. 5% sissetulekumaksu võtta, mis aastast 25—43 miljoni rubla sissetoeks.

Meie rahwalugemise saadus aastast 1897 ei ole oma statistikaliste kottuseadmisest poolest mitte iseäranis selge praegu esolewa küsimuse wastamiseks rahva warakuslike seisuse ja maksude võimu kohta, päälegi ei ole ta praeguse aja kohta enam õige.

Uut rahwalugemist, mis seda eralisku seisuksõhta iseäranis tähelepaneks, tuleks ettevõtta ja seeford hoolsasti toimepanna.

Selle rahwalugemise saadused peakswad tabel II ülesseadmisest mõttes tarvitatud saama.

Et aga mitte riigivalitsuse töövõimu milgil viisil takistada, et ehk mitte wana harinud viisi liiga rutulise uuksmuutmise läbi riigi masinawärki segaduse sisse saata, peaks 5% sissetulek nõnda toimepandud saama, et:

esimesel selle maksu sisseadmisest aastal maksu all olewatest summadest 1% maksu võetakse.

Kui see nüüd tegelikult elus avalikuks tuleb, et tabel II ettearwamised õiged olivad, siis oleks selle loogikaline järeldus, et kaudsete kroonumaksude wähenemine sellejama protsendi kõrguses peaks etteõdetud saama, ja peakswad siis kõik tema

määrud tulewa aasta eest $\frac{1}{5}$ arvul vähendatud saama. Kui aga sisetulek tabel II ettearvamistega mitte ühte ei lähe, vaid weiksem on, kui sääl arvatud, siis peaks sedasama protsendilist wahetorda tarvitama, üksnes selle muutusega, et üks ehk mõni kaubsete maksude määrudest oma seniaegses kõrguses riigi tulu- ja tulu-eelarwega ühendatud jääksiwad.

Karwapäält selle ees seiswa juhatuse järele tuleks teisel aastal 2°/_o sisetulekumaksu wõtta ja selle asemel kaubsetest maksudest lähemal aastal $\frac{2}{5}$ mahajätta, ja sellwiisil niikana edasi minna, kuni 5°/_o sisetulekumaksu toime on pandud ja kaubset maksud, mis tabel III pääl ülestähendatud, ära kaotatud on.

Selle 5°/_o sisetulekumaksu aegamööda sisse seadmise ja kaubsete maksude ära kaotamise wiisi tarwitusel on üksnes võimalik uut aega waguksal korralisel ja selle juures mõistlikul wiisil algada.

Et riigivalitsus niisuguse astmewiisil toimepandud sisetulekumaksu kõrgenduse ja kaubsete maksude vähenduse juures pääle selle weel 100 millionisid rublasid seeläbi kasu saab, et kaubsete maksude vähendamine alles aasta hiljem ettevõtta tuleb, ei ole kõiksuse kasu seisukohast mitte ärapõlata.

Kui nüüd nende kogutud summade juure weel igatsusega oodetakwad vähendused riigiwäljaminekutes tulewad, ehk kui kõige vähemalt kogutud summad õigel wiisil wäljaantakse parema rahwa hariduse, raudtee wõrgu laiendamise, teede ja kanaalide tegemise, postide ja telegrafide kui ka teiste sisse seadmiste pääle rahwa hääks, nagu wanaduse eest hoolekandmine n. n. e., siis on wenemaale see aeg tulnud, millal ta oma loomulikkude annete, oma maapõhja rikkuse ja oma poliitikalise-geografilise seisukoha järele wõimust esiteleb, mis, kõik abinõuud enese sees ühendades, tegewust awalbab, nagu seda üksigi ajalooriik iialgi pole teinud ega teha suuda.

Tabel I.

	Kautwerdab kma weepinnata, järebeta ja jõgebeta.	Klanffkade arw 1897 lu- gemise järele. Mitte karwa- päält õige.	Reeste- rahwad.	Kaište- rahwad.	Sinnacianfub.	
					Reeste- rahwad.	Kaište- rahwad.
Europa : wene- maa . . .	4,242,697,2	94,206,195	46,433,740	47,772,455	6,313,530	5,713,598
Weiffelijõe ko- hahond . .	111,554,2	9,455,943	4,764,007	4,691,936	1,055,087	1,000,805
Kaukaasia . .	411,324,6	9,251,945	4,894,070	4,357,875	578,898	431,717
Siberimaa . .	10,922,479,7	5,731,552	2,957,422	2,774,130	265,278	208,518
Keskasia . .	3,016,628,2	7,721,684	4,158,980	3,562,704	527,865	408,790
Soomemaa . .	331,944	2,673,200	1,322,949	1,305,251	124,490	113,764
	19,036,628	129,040,519	64,531,168	64,464,351	8,865,148	7,877,192

T a b e l II.

Maksjude maksjad.	Sissetulek aasta kohta.	Milljonid toftu.	Maks pää päält.	Kõik maksjude sissetulek.
15,000,000	150	2,250	7 ¹ / ₂	112 ¹ / ₂ mill. rubla
5,000,000	200	1,000	10	50 " "
5,000,000	250	1,250	12 ¹ / ₂	62 ¹ / ₂ " "
5,000,000	300	1,500	15	75 " "
1,000,000	350	350	17 ¹ / ₂	17 ¹ / ₂ " "
1,000,000	400	400	20	20 " "
1,000,000	450	450	22 ¹ / ₂	22 ¹ / ₂ " "
1,000,000	500	500	25	25 " "
1,000,000	600	600	30	30 " "
1,000,000	750	750	37 ¹ / ₂	37 ¹ / ₂ " "
1,000,000	1,000	1,000	50	50 " "
1,000,000	1,500	1,500	75	75 " "
500,000	2,000	1,000	100	50 " "
500,000	2,500	1,250	125	62 ¹ / ₂ " "
500,000	3,000	1,500	150	75 " "
300,000	4,000	1,200	200	60 " "
200,000	5,000	1,000	250	50 " "
100,000	10,000	1,000	500	50 " "
20,000	20,000	400	1,000	20 " "
10,000	50,000 ja enam	500	2,500	25 " "
40,130,000		19,400		970 mill. rubla

Tabel III.

Riigirahanduse tulude ja kulude-eesarve järele 1905 aasta pääle:				Arvautada:
1. Naamaks	52,086,454			52,086,454
2. Lõõstufemaks	68,152,000			68,152,000
3. Kuponigimaks	19,122,900			19,122,900
4. Jookidemaks	25,093,500			25,093,500
5. Tubakuaktiis	48,328,000			48,328,000
6. Suhkruaktiis	79,242,000			79,242,000
7. Riniõliaktiis	34,062,700			34,062,700
8. Tuletitumaks	8,112,300			8,112,300
9. Tollimaksud	205,000,000			
10. Stempel ja aktimaks	48,939,935			
11. Pärandufemaks	22,600,000			
12. Sadamamaks	2,855,329			
13. Raudteedijate ja kiirkaubamaks	18,000,000			18,000,000
14. Tuleasjefurantsimaks	4,100,000			4,100,000
15. Mitmesugused maksud	8,829,110			8,829,110
16. Mäelaevanduste maks	246,000			246,000
17. Rahapada (rahalõõmise koht)	5,162,000			
18. Post Sisjetulekud	40,516,300			
19. Telegraf ja telefon	21,500,000			
	62,016,300			
Wäljaminekud:				
Postijaamad	5,000,000			
Korteri maks posti ja tele-				
grafi eest	4,299,349	9,299,349	52,716,951	
20. Wiinamonopol Sisjetulekud	525,367,000			
	Wäljaminekud	166,704,580	358,662,420	358,662,420
21. Rendid ja lubamised			22,941,827	
22. Sisjetulekud metsadest			57,045,000	
23. Riigi raudteed Sisjetulekud	471,315,000			
Wäljaminekud:				
Asjaajamise pääle	336,603,508			
Raudteedõrgu laiendamis-				
eks	42,253,000			
Weereva materjali muret-				
semiseks	39,500,000	418,356,508	52,958,492	
24. Riigi wabrikud			12,264,434	
25. Pangatoimetused. Kasud oma paberitest			13,801,936	
26. Riigi oja eraraudteede sissetulekust			2,626,700	
27. Sisjetulekud kroonu liikumata wara müümisest			561,004	
28. Talumaade eest maks:				
Gramõisates	29,978,970			
29. Wpanashe mõisates	2,504,341			
30. Kraonumõisates	43,924,789		76,408,100	76,408,100
31. Raudteede kindlustuse tagasimaksimised			11,138,342	
32. Laenude ja teiste rahawäljapanekute tagasimaksimised			31,495,066	
33. Riigiwara kasud			24,399,761	
34. Sõjatasud			10,688,055	
35. Mitmesugused ajutised sissetulekud			5,044,865	
36. Ülesütlemata rahasummade kasud riigipangas			2,750,000	
37. Saadaw riigiwara juures			14,838,638	
			1,400,273,819	800,445,484

Tabel IV.

Wõrreldaw statistika wenemaa lõikusejaagi üle
aastal 1904.

	Wenemaa hallitate järele		Wäljamaa teadaand-	
	puudades	= metr. tsentnerites	miste järele	metr. tsentnerites
Ruffid . . .	1,535,960,300	= 256 milljoni	232	milljoni
Nisu . . .	342,434,300	= 57 "	} 257	"
Odrad . . .	457,210,100	= 76 "		
Raerad . . .	957,920,000	= 160 "	116	"
Spelz . . .	28,817,400	= 5 "		
Latrad . . .	59,581,800	= 10 "		
Hirse . . .	91,000,700	= 15 "		
Mais . . .	40,426,100	= 7 "		
Herne . . .	48,837,500	= 8 "		
Läätsed . . .	15,708,800	= 2 "		
Dad . . .	3,870,000	= 1 "		
	3,581,767,000 puuda 597 milljoni metr. tsent.			
Wäljakulw .	702,444,040	" 117 "	"	"
	2,879,322,960	" 480 milljoni		
Kartohwliid .	1,449,769,700	" 241 milljoni	225	milljoni

Pää kohta:

28 puuda 16 naela willja

9 " 2 " kartohwliid.

